

MARJOLEIN VOORBERG

Pittig

Een moeder
over de zelfgekozen dood
van haar zoon

UITGEVERIJ mas-
COMMUNICATIE

© Marjolein Voorberg
Alle rechten voorbehouden
Tekst- en datamining niet toegestaan
Eerste druk augustus 2025
Tweede druk oktober 2025

Redactionele begeleiding Arjan Post
Ontwerp omslag en binnenwerk Rolf Kliffen
Omslagfoto Mike Bing
Foto auteur Nikki Natzijsl
Druk en bindwerk Drukwerkconsultancy

ISBN 978 90 9039972 0
NUR 320

mas-communicatie.nl

Wat er is gebeurd zal ik niet begrijpen, en wie ik nu ben, sinds
het is gebeurd, zal ik evenmin begrijpen. En het ergste is,
klerkje, dat ik als ik het niet opschrijf ook niet zal begrijpen
wie *hij* nu is, ik bedoel mijn zoon.

Uit: Uit de tijd vallen, David Grossman

Een knappe jongen

In de stilte van de avond staar ik naar een foto. Ik zoom in om elk detail te kunnen opzuigen, maar het stoort me dat de telefoon om de zoveel seconden op zwart slaat. Ik mail de foto door naar mijn computer om hem in het groot te kunnen bekijken.

En dan verschijnt het drietal schermvullend in beeld, met blijde, vrolijke gezichten. Lotte die zo te zien de foto maakt in het midden, met Jonna rechts en Elon links van haar. Boven hun hoofden een wit industrieel plafond met fel tl-licht, aan de wand een blauwwit verlicht bordje waarop ik met moeite 3-15 ontwaar, op de achtergrond een rij gele kunstleren rugleuning. Het drietal heeft de hoofden dicht tegen elkaar en onttrekt zo de passagiers achter hen grotendeels aan het zicht. Ze lijken er volstrekt niet mee te zitten dat ze het vliegtuig hebben gemist. En waarom zouden ze ook? Dan maar een dagje later naar huis. Ze hebben de eindexamens achter de rug, het gymnasiumdiploma praktisch op zak. Ze maakten een selfie in Delphi en genoten van het oude Griekenland. De zomervakantie lonkt, en daarna het nieuwe leven: studeren, op kamers, iets opbouwen met oude en nieuwe vrienden. De wereld aan hun voeten.

Elon ziet er goed uit op de foto. Zijn warme donkere ogen stralen, zijn diepbruine krullen heeft hij in toom proberen

te houden met wat gel. Zijn huid, die soms gevoelig is voor puistjes, is gaaf, en hij heeft zich zowaar netjes geschoren. Het witte T-shirt staat hem goed. Een knappe jongen, met een open blik en een vriendelijke uitstraling. Ik zoom nog wat verder in. Ik ontwaar de moedervlekjes in zijn hals die ik zo goed ken. Onder zijn linkeroor zit er nog eentje. De foto is niet scherp genoeg om de gouden spikkeltjes in zijn ogen weer te geven. Maar ik weet zeker dat hij ze toen nog had.

¹ Gelukkig nieuwjaar

I

Voor het eerst in zeven dagen laat ik zelf de hond weer uit. Voor hem is er niets onwennigs aan, maar ik moet het aanlijnen opnieuw uitvinden. De riem blijkt gelukkig nog altijd in de bijkeuken te hangen. 'Noam, zit!' zeg ik, en zowaar, hij gehoorzaamt. Ik doe de halsband om, haak de lijn eraan, check of er voldoende poepzakjes zijn, doe de deur achter me op slot en daar gaan we.

Het is stil op straat. Ik ben de enige, zo vroeg in de ochtend. Het ziet rood van de vuurwerkrestanten en de geur van rotjes hangt nog in de lucht. Ik heb er weinig tot niets van meegekregen, Mike en ik lagen om tien voor twaalf in bed. Tegen drieën ben ik even wakker geworden van de hond die in mijn gezicht stond te hijgen. Het geknal was voorbij, hij wilde weer beneden op zijn vertrouwde plekje slapen.

En nu is het 1 januari. Een nieuwe dag, een nieuw jaar, een nieuw leven. Door mijn hoofd spelen dichtregels van Philip Larkin: 'De volgende ochtend stond ik op en hij niet. De eerste dag na de dood, de nieuwe afwezigheid die altijd hetzelfde is.' Ik kijk om me heen. Onze buurt ziet er nog net zo uit als een week geleden. Ik loop de straat uit, steek de weg over en sla linksaf. Ik ken de route naar het bos nog en ik blijf ook de ene voet nog voor de andere te kunnen zetten. Ik weet nog hoe ik

moet lopen, hoe ik de hond moet uitlaten, hoe ik weer thuis moet komen.

Maar hoe ik verder moet met mijn leven, daar heb ik geen flauw benul van.

II

We zouden goed op elkaar moeten passen, zegt Larkin, en aardig voor elkaar moeten zijn. Zolang er nog tijd is.

Die tijd heb ik niet meer.

Op de laatste dag van het oude jaar heb ik mijn zoon begraven.

III

Ik zal moeten rouwen. Maar ik heb geen idee hoe dat moet.

Mijn moeder sloot ruim tien jaar geleden voorgoed haar ineens zo helderblauwe ogen. Op 31 december van datzelfde jaar hield ik de hand van mijn stervende vader vast. Vier jaar later was de beurt aan mijn schoonmoeder. Ik was erbij toen ze haar laatste woorden sprak.

De dood van mijn lieve broer was misschien nog wel het moeilijkst. Hij werd geboren met downsyndroom en stierf met alzheimer. Hij blies zijn laatste adem uit toen ik er na dagen en nachten waken even niet was. Maar ik kon hem wassen en aankleden en toedekken in zijn kist. Hij is 56 geworden. Mensen met down zijn eerder op.

Ik heb om hen allemaal gerouwd en ik doe dat soms nog. Ik mis ze en blijf hun namen noemen in liefde en respect. In het jodendom ben je pas dood als je naam niet meer wordt

genoemd. Ik heb geleerd te leven met hen in herinnering.
Mijn verstand kan vrede hebben met hun dood.

IV

Dat geldt niet voor de dood in deze nieuwe gedaante. Niets of niemand heeft me hier ooit op voorbereid. Je hoort je kind niet te overleven. Gelukkig hoef ik niet meer zo héél lang. De gemiddelde levensverwachting voor een vrouw in dit land is 83. Ik heb dus misschien nog ruim twintig jaar om te rouwen. In die tijd zal ik het wel leren. Dan kan ik mezelf nu eerst bij elkaar rapen. Me concentreren op het instandhouden van mezelf. Een dagelijkse routine vinden. Eten, slapen, ademenhalen.

Leven. Blijven leven.

Of ik dat nu wil of niet.

V

In mijn agenda noteer ik onder het kopje 'energie richten op' dagelijks een paar opdrachten voor mezelf. In een ander leven vanzelfsprekendheden die ik tussen de bedrijven door afwerkte, maar nu is niets meer vanzelfsprekend. Haren wassen, een telefoontje plegen, de keuken opruimen en uitrusten moeten als dagvullende activiteiten worden ingepland. 'De simpelste karweitjes nemen twee, drie keer zoveel tijd als vroeger,' zegt geheugenprofessor Douwe Draaisma. 'Verstrooidheid, gebrek aan concentratie, een mitend geheugen, het zijn de vaste bestanddelen van rouw.'

VI

Toch lukt het aardig mezelf overeind te houden. Ik kom uit bed, ik kleed me aan, ik daal de trap af en ik eet en ik drink. Maar aan het eind van de eerste week gaat er 's nachts iets mis. Een uur na het inslapen word ik wakker omdat mijn lijf van maag tot keel in brand staat. Een gemene stof bijt in mijn slokdarm en mijn luchtpijp, brandt de voering ervan weg, etst er diepe krassen in. Mijn verstand zegt dat het een lichaamseigen stof is, maar in het duister van de nacht voelt het alsof er van buitenaf iets in me is gespoten of met een slang naar binnen is gebracht.

Mike wordt wakker als ik opsta. Ik ben niet lekker, zeg ik.

Ik loop naar de wc, maar overgeven lukt niet. Naar beneden, naar de bank dan maar?

Blijf maar hier, zegt Mike. Met mijn bed omhoog en een teiltje naast me staar ik een tijd onbeweeglijk voor me uit. Het branden lijkt iets af te nemen.

De behoefte aan slaap wordt zo groot dat ik het er maar op waag. Ik zet het bed omlaag en knip het lampje uit. Het sein voor de gifaanvoerder om weer manschappen te mobiliseren. Ik besluit ze te negeren en val in slaap.

De volgende ochtend schuren de littekens in mijn luchtpijp en slokdarm. Het zal wel zuurbranden zijn geweest. Misschien was het kant-en-klaar gekochte troosttoetje de boosdoener. Ik moet ook geen *meuk* eten. Het voelt als protest van mijn lijf. Mijn geest doet het nog steeds, ik denk na, ik organiseer, ruim op, kan zelfs luisteren naar het leed dat anderen overkomt.

Magisch denken zegt dat dat allemaal niet mag. Ik ben zo'n moeder die het ergst denkbare is overkomen en ik functioneer nog. Dat moet worden afgestraft.

VII

In de eerste weken en maanden verslind ik het ene boek na het andere. Over het verlies van een kind, over rouw, over zelfdoding. Ik bestel alles wat ik maar te pakken kan krijgen, rijp en groen. Ervaringsverhalen, hulpboeken en literatuur. Ik herlees *Tonio* van A.F.Th. van der Heijden en vind herkenning bij Anna Enquist.

Uit teksten over rouw leer ik dat mijn levensverhaal ontregeld is geraakt. Op het moment dat je leven wordt opgeschud door een verlies met enorme impact klopt het verhaal niet meer dat je over jezelf vertelt.

VIII

Dat ervaar ik als de oogarts haar vraag stelt. Ze is de eerste en zal niet de laatste zijn.

‘Hebt u kinderen?’

In mijn toch al getroebleerde ogen – ze zijn verdoofd geweest en de oogarts heeft er lenzen op geplaatst om ook in het oog te kijken – voel ik de tranen opwellen. Mike zit erbij en zal later zeggen dat hij me letterlijk ineen heeft zien krimpen.

Het is niet raar dat ze het vraagt. Het gaat om een oogaandoening die vaak aan nazaten wordt doorgegeven.

‘Ik had twee kinderen,’ stamel ik. ‘Mijn zoon is net overleden.’ De oogarts laat acuut haar afstandelijke houding varen en slaat haar arm om me heen. ‘Ik wist het niet, ik wist het niet,’ jammert ze.

Nee, hoe had ze het kunnen weten... Dit is de reden waarom ik de afspraak eind december zo op de valreep heb afgezegd.

IX

Hebt u kinderen? Ja, ik heb kinderen. Een dochter, een zoon en een bonusdochter. Dat de zoon niet meer leeft, betekent niet dat ik nog maar één biologisch kind heb. Ook mijn zoon heb ik het leven gegeven. Ik heb hem adem ingeblazen, woorden geleerd, verhalen verteld en liefde voor muziek bijgebracht. Ik heb van hem geleerd, woorden met hem gewisseld, verhalen gedeeld en samen met hem muziek gemaakt. Ik gaf de toon aan, hij hield mij in de maat.

Hij sprak mij aan met ‘mijn moeder’, ik noemde hem ‘zoon’. Dat heeft tweeëntwintig-en-een-half jaar mogen duren. Niet langer. Ik heb hem overleefd. Dat was niet de bedoeling, maar is wel de realiteit. Ik ben blij dat ik hem heb gekend en ik ben dankbaar voor die 22 jaar. Hij kwam in mijn levensverhaal toen ik net 38 was en hij blijft in mijn levensverhaal tot het eind van mijn dagen. Zo blijft hij er onlosmakelijk deel van uitmaken, ook al leeft hij niet meer. Mijn levensverhaal gaat door, zonder hem maar altijd met hem.

X

Je bent wolk, zee, vergetelheid
Je bent ook wat je hebt verloren
– Jorge Luis Borges

XI

Ik ben alleen thuis en sta oog in oog met je foto. Vaak zeg ik dan tegen je dat je het niet had moeten doen. Dat zeg ik nu niet. Nu smee ik je te zeggen dat het niet waar is. Dat ik straks de sleutel in de achterdeur zal horen en gerommel in de bijkeuken waar je misschien je tussenjas aan de kapstok zult hangen. De vertrouwde geluiden die ik me herinner als de dag van gisteren – maar die ik al veel te lang niet meer heb gehoord.

Je zult komen binnenwandelen en je blauwe Eastpak-tas op de gele tafel stallen. Je zult de hond begroeten, die, uitzinnig van vreugde, met zijn knuffel in zijn bek komt aanstormen en die niet weet in hoeveel bochten hij zich moet rollen.

Dan zie je mij, je zegt 'Joe' en gaat zitten op de bank.

Hé jongen, zeg ik dan, hoe is het? En dan zal ik genoeg nemen met je antwoord 'Pit-tig', en niet doorvragen. Ik zal niet zeggen dat ik je heb gemist, dat ik me zorgen heb gemaakt.

Ik zal alleen informeren of je iets wilt drinken, en dan zul je minzaam naar me glimlachen, opstaan en naar de koelkast lopen, want je weet waar de glazen staan en je kunt heel goed zélf je sinaasappelsap inschenken.

Je zult je laptop pakken of je iPad, of misschien de televisie aanzetten en South Park of Family Guy gaan kijken, terwijl je de hond naast je op de grond onophoudelijk over zijn koppie aait. Ik zal af en toe je karakteristieke gehum horen, of een ander vertrouwd geluidje dat hoort bij je Gilles de la Tourette. Misschien zul je af en toe hardop lachen om een grap, en dan zal ik blij zijn dat je lacht. Je loopt nog een keer naar de keuken, om je knäckebröd met sesamzaadjes uit de ontbijtlade te pakken, en dan zul je vragen: ‘Hebben we ook lekkere brie?’ En natuurlijk hebben we dat, we kopen het elke week omdat we hopen, nee wéten dat je komt en dat je dan knäckebröd wilt eten, en lekkere brie, en zoete tapenade, en spaghetti met zelfgemaakte bolognesesaus.

En je zult je met een bordje in de kamer installeren en je lange lijf uitstrekken over de bank, en de hond zal elke beweging van jou vol aanbidding volgen. En dan zal je vader thuiskomen, en hij zal verheugd opkijken als hij je ziet, en ook jouw ogen lichten even op. ‘Hé, de papsel!’ zul je zeggen. Je staat op, en dan zullen jullie tegenover elkaar gaan staan en met veel bombarie jullie traditionele begroeting uitvoeren. Brezjneven, noemen jullie dat, en Shevernadzen. En jullie kloppen elkaar op de rug en schudden met jullie heupen en de hond zal blaffend om jullie heen springen, en het zal zijn zoals het altijd was en het zal goed zijn.